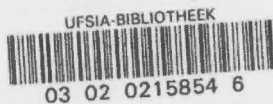

A. GEMELLI O.F.M.

SECULIERE INSTITUTEN EN APOSTOLAAT

SW.

ANTWERPEN
SHEED & WARD
1955

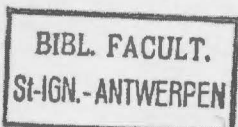
Deze uitgave is het twaalfde deeltje in de

LOGOS-REEKS

OORSPRONKELIJKE TITEL

Gli Istituti Secolari

Nederlands van L. Geysels, s.j.

Met kerkelijke goedkeuring

EEN WOORD VOORAF

Het zal wellicht niet overbodig zijn de schrijver van dit werkje, dat in het Italiaans reeds zijn derde druk mocht beleven, even voor te stellen. Pater Gemelli is een bekeerling, die zijn ijver vooral heeft gewijd aan de katholieke wetenschap en het organiseren van het lekenapostolaat. Hij is de stichter van de katholieke universiteit van Milaan, die hij thans nog als Rector magnificus bestuurt, en heeft een belangrijk aandeel gehad in de opkomst en de ontwikkeling van de Seculiere Instituten.

Drie bloeiende Instituten, die samen de grote familie vormen van de Missionarissen van het koningschap van Christus, werden door hem in het leven geroepen. Het was in 1919 te Assisi, de bakermat van de franciscaanse orde, dat het eerste door Pater Gemelli gestichte Instituut vaste vorm kreeg. Twaalf dames, allen leden van de Derde Orde van St.-Franciscus, deden er in de Santa Chiara hun opdracht en verbonden er zich tot het meest verborgen apostolaat. Niet lang daarna kwam er een tweede stichting tot stand: hoogleraren, parlementsleden en vooraanstaande leken groepeerden zich om in hun beroepsleven het geloof ten volle te beleven en uit te stralen. Priesters, die in aanraking kwamen met deze vurige lekenapostelen, werden aangetrokken door hetzelfde ideaal en sloten zich onlangs aaneen in het Instituut van de Priesters-missionarissen van het koningschap van Christus.

Intussen had Pater Gemelli zich ook beijverd om voor zijn stichtingen een canoniek statuut te ver-

krijgen, dat hun apostolisch leven zou beveiligen en steunen. Met heel de rijkdom van zijn ervaring nam hij de leiding waar van de bijeenkomsten te Salzburg (1930-1935), waar stichters en oversten van verscheidene Instituten elkaar hun ondervindingen meedeelden en hun gemeenschappelijke belangen bespraken. In 1938 droeg Pius XI hem de leiding op van het congres van Sankt Gallen, waarop de afgevaardigden bijeenkwamen van meer dan twintig Instituten. Het jaar daarop wijdde hij een studie aan de staat van volmaaktheid, waarin hij aantoont dat in de nieuwe Instituten de kern van het religieuze leven bewaard blijft. Dit geschrift was een belangrijke bijdrage tot de voorbereiding van de Apostolische Constitutie *Provida Mater Ecclesia* (1947).

Het hier aangeboden werkje is geen eigenlijk commentaar op de pauselijke documenten, waarvoor Pater Gemelli zijn levenswerk bekroond mocht zien. Het is een warm pleidooi voor de Seculiere Instituten, waarin hij tevens raak en onbevungen wijst op de moeilijkheden waaraan deze nieuwe vorm van volmaaktheidsleven en apostolaat het hoofd zal moeten bieden om aan zijn echte wezen en oorspronkelijke opzet trouw te blijven.

L.G.

INLEIDING

Deze brochure is bestemd voor hen die, zonder de wereld te verlaten, een leven van volmaaktheid nastreven en apostolaatswerk willen verrichten onder de verschillende maatschappelijke klassen en in de meest diverse vormen, naar de eisen van de hedendaagse toestanden; voor hen dus die zich niet geroepen voelen om hun leven in een kloosterorde of congregatie aan God toe te wijden, omdat het gemeenschapsleven en de uniform een belemmering zouden betekenen voor de uitoefening van hun apostolaat.

Tot in 1948 groepeerden deze personen zich in «vrome verenigingen» zonder geloften, volgens de voorschriften van het kerkelijk wetboek (can. 673-681). Sommige van deze verenigingen vormden een geheel nieuwe soort, die gelijkenis vertoonde zowel met de «genootschappen zonder geloften» als met de vrome verenigingen waarvan spraak is in can. 684-725. Dit was een abnormale toestand, daar deze verenigingen niet beantwoordden aan wat het kerkelijk wetboek onder «genootschappen zonder geloften» verstaat, en evenmin verenigingen van gelovigen waren in de strikte zin van het woord. Zij waren iets meer, of bedoelden althans iets meer te zijn. Daarom schreef onlangs de betreurde Dr. H. Rothoff in *Le droit des sociétés sans vœux* (Brugge 1949) dat het nodig was deze verenigingen een eigen juridische vorm te geven, niet om hun ontwikkeling in de weg te staan, maar om deze te bevorderen, overeenkomstig hun specifiek doel en de vereisten en omstandigheden van het moderne leven.

Pius XII is aan deze verlangens tegemoet gekomen door de Constitutie Provida Mater en het Motu proprio Primo feliciter. Deze twee documenten, die door het invoeren van de Seculiere Instituten de verwachting van zovelen komen vervullen, verhogen nog de roem van deze Paus, die door zijn onvermoeibare ijver voor de glorie van God en voor het heil van de zielen zich reeds zozeer heeft onderscheiden.

Bij deze nieuwe, bewonderenswaardige wetgeving wil dit werkje enige toelichting geven. Het wil een wenk zijn voor hen die nog onbeslist bleven, maar toch in de wereld hun leven willen doorbrengen als apostel en in een staat van volmaaktheid. Voor hen die daartoe reeds besloten zijn, zal het gemakkelijker vallen onder de Seculiere Instituten die door de H. Stoel werden goedgekeurd (sommige zijn van pauselijk, andere van bisschoppelijk recht) dat Instituut te kiezen wat aan hun verlangens beantwoordt.

Moge de Heer het getal van deze apostelen doen toenemen!

Allerheiligen 1949.

Fr. Agostino Gemelli O. F. M.

SECULIERE INSTITUTEN EN APOSTOLAAT

Nieuwe strijdmacht in de Kerk

Het is bekend dat het kerkelijk wetboek een diepgaande omwerking betekent van de vroeger heersende grondgedachten en voorschriften omtrent het godgewijde leven in een kloosterorde of congregatie. Door deze omwerking, die de vrucht is van een langdurig rijpingsproces, hebben vele instituten, welke zich in de loop der eeuwen bij de oudere orden en congregaties waren komen voegen, een definitief statuut verkregen. Men kon de indruk hebben dat deze nieuwe wetgeving voorgoed was vastgelegd, of dat ze althans alle praktische mogelijkheden had uitgeput.

Volgens deze nieuwe regeling is de religieuze staat de canonieke staat van hen die de volmaaktheid nastreven (*status perfectionis acquirendae*) door de beoefening van de evangelische raden, als lid van een kloosterorde of congregatie. Naast deze staat van volmaaktheid erkent de codex er een tweede, die door de canonisten secundair wordt genoemd: hij wordt gevormd door de genootschappen van gelovigen, vooral van priesters, die in navolging van de kloosterstaat in gemeenschap leven, zonder evenwel zoals de religieuzen publieke geloften af te leggen. Deze genootschappen vertonen niet de kenmerken die eigen zijn aan een religio of kloosterinstituut, en de leden ervan worden niet als echte kloosterlingen beschouwd (can. 673). De codex bewaart voorzichtig het stilzwijgen over

zekere groeperingen die in de tweede helft van de 19e eeuw zijn ontstaan, en waarover de Congregatie van de Bisschoppen en Regulieren het decreet *Ecclesia catholica* had uitgevaardigd. Naar aanleiding van het bestaan en de uitbreiding van deze groeperingen schreef G. Dossetti in 1940: «Het is nu zowat twintig jaar geleden dat de ideeën en voorschriften van het tweede boek, deel II, van de codex, waaronder ook titulus XVII *de societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis*, werden gecodificeerd, en men kan zeggen dat ze opnieuw voor wijzigingen, of althans aanvulling vatbaar zijn geworden, vooral als men denkt aan de veelvuldige nieuwe en onvoorziene vormen van godgewijd leven, die intussen zijn ontstaan en die zich de laatste jaren ontzaglijk hebben uitgebreid. Deze groeperingen laten zich niet onderbrengen bij de religieuze of quasi-religieuze genootschappen, en kunnen anderzijds evenmin beschouwd worden als eenvoudige leken-verenigingen. Het zou wenselijk zijn dat niet alleen de canonisten, maar ook de bevoegde Romeinse instanties hier de nodige aandacht aan besteden.»

Gegroeid uit de nood

Wie maar even denkt aan het steeds meer uitgesproken heidens karakter van onze samenleving, zal begrijpen hoe deze nieuwe levensvormen konden ontstaan. In vele sectoren van het sociale leven ging men steeds dringender de behoefte gevoelen aan instellingen die beantwoorden aan het verlangen van de edelmoedig gestemde zielen,

welke bereid zijn zich geheel te wijden aan het herstel van het Rijk Gods. Zij begrijpen immers dat hun apostolaat, zo het de christelijke samenleving wil heropbouwen, een verzaking vraagt van de goederen dezer wereld en een toewijding aan God van geheel hun activiteit.

Hoe zal nu dit stille verlangen, dat niet enkel een eigen levensvorm wil zoeken, maar ook een spiritualiteit uitbouwen voor het bekeringswerk in dienst van de Kerk, in een concrete vorm verwezenlijkt worden? Een kort historisch overzicht moge duidelijk maken hoe de ontwikkeling van het religieuze leven geleid heeft tot de nieuwe instituten die aan dat ideaal beantwoorden.

Het kloosterleven door de eeuwen heen

Zoals de staat heeft ook de Kerk haar leger voor het verdedigings- en het veroveringswerk. Deze krijgsmacht, bestaande uit degenen die zich aan God toewijden door de verzaking van alle rechtmatige goederen — gezin, bezit en eigen wil —, wordt niet gelicht door de Kerk, maar door God zelf, d.i. door een roeping. God werft ze aan, deelt ze in, oefent en bewapent ze, en brengt wijzigingen aan naargelang van de ontwikkeling en de noodwendigheden van de mensheid. Bovendien merkt men op dat bij elk keerpunt van de geschiedenis binnen dit leger nieuwe en beter aangepaste organisaties ontstaan, overeenkomstig de nieuwe eisen van het apostolaat.

Zo had het Romeinse rijk de maagden — mannen en vrouwen — van de eerste christengemeen-

ten, die hun grote geheim diep in het hart omdroegen te midden van een heidense samenleving, en die hun geloof uitstraalden totdat de glans ervan hen verried en hen de martelaarskroon deed verwerven.

Het vervallende Romeinse rijk had de kluizenaars, die de komst van het Rijk Gods bespoedigden door het eerst in zichzelf te vestigen, en die door zelfverloochening, eenzaamheid en versterking de zonden van de anderen uitboetten.

Het barbaarentijdperk kende in het Oosten de cenobieten, die de macht van het gezamenlijke gebed stelden tegenover het gezamenlijke geweld. En in het Westen verrees het benediktijnse monnikenwezen, dat zich verspreidde tijdens het feodale tijdperk, en het werk van de wederopbouw inzette door de menselijke arbeid te kerstenen; en waar de feodale heren cultuurloosheid en brutaal geweld aan de dag legden, ontwikkelden de monniken de akkerbouw, de studie en het gebedsleven.

De 13e eeuw, aanvang van het tijdperk der gemeenten en voorspel van de Renaissance ⁽¹⁾, beleefde de stichting van twee grote kloosterorden: de Dominikanen en de Franciskanen, die zich niet meer terugtrokken in abdijen, uitsluitend bezig met arbeid en gebed, maar die leefden te midden van de leken, en het volk de geest van het evangelie brachten. En nu de mensen in de wereld opgingen in nieuwe activiteiten van studie, kunst en politiek, nu ze een nieuwe beschaving schiepen, die ze van haar bovennatuurlijke luister hadden ontdaan, en zich niet meer wendden tot de abdijen om er vrede

en ervaring te gaan zoeken, kwamen nieuwe religieuzen de monniken voor het apostolaat vervangen en vestigden zich midden onder de mensen om hun de vrede te brengen.

Toen later het protestantisme de helft van Europa van de Kerk losscheurde en door zijn kritiek het principe van gezag en hiërarchie en de waarde van de «werken» wilde ondermijnen, stond de Sociëteit van Jezus op, om in gesloten gelederen, door een volstreekte gehoorzaamheid het gezag van de paus te verdedigen, en door cultureel werk, jeugdropvoeding, predicatie en geestelijke leiding te strijden voor de waarheid. En vele vurige priestercongregaties werden gesticht — Barnabieten, Theatijnen, Camillianen, Somasken en Oratorianen — om weer hun volle waarde te geven aan de lichamelijke en geestelijke werken van barmhartigheid, die de uitdrukking zijn en het duidelijkst bewijs van het geloof.

Vanaf de 17e eeuw kon de vrouw niet meer volstaan met het gebed en het werk binnen de kloostermuren. Vooruit op haar tijd, wijdde het christenmeisje zich aan God toe, niet enkel meer in de slotkloosters, maar in hospitalen en scholen, waar elke nood zijn leniging vindt in de liefde; en in de zuiverheid van deze engelen, neergedaald te midden van de menselijke miserie, herkende de wereld het beeld van Jezus Christus.

De Franse Revolutie voerde de heilloze beginselen van de 16e eeuw tot hun laatste consequenties; men proclameerde de rechten van de mens in plaats van de rechten van God, en de «déesse Raison» werd op de altaren geplaatst. Het leger van God werd verstrooid, dat van het beschou-

1) De schrijver denkt aan de geschiedenis van Italië.

wende leven en dat van de actie, de oudere geleerden van het stille gebed en de moderne van de arbeid en de strijd. Maar het werd niet vernietigd. «Wel werden ze verdreven, maar ze kwamen van alle kanten terug». Abdijen en kloosters waren geplunderd, maar de orden en congregaties ontkwamen aan de vervolgingen en leefden op allerlei wijzen voort. Ja, ze breidden zich nog uit, zodat men kan zeggen dat in alle landen elke nieuwe vorm van liefdadigheid, hulpbetoon en opvoeding, steeds zijn steun vindt in een kloosterinstelling; en velen die opstaan en het plan opvatten van een apostolaatsvorm, trekken anderen tot zich en stichten een nieuwe religieuze groepering. In de 13e eeuw waren de kloosterorden lang niet zo talrijk als tegenwoordig, maar ze volstonden, omdat deze eeuw de grote eeuw was van het geloof. In de 19e eeuw, de eeuw van de geloofsafval, bewees het groeiend aantal kloosterinstituten dat de ijver voor Gods zaak vindingrijk genoeg is om bij een grotere uitbreiding van het kwaad ook de redmiddelen te vermeerderen.

De ontkerstende samenleving

Onze eeuw stelt evenwel aan het leger des Heren een heel bijzondere eis: een nieuwe strijdvorm te vinden voor de verdediging van het geloof. Onze samenleving is ziek tot in de wortel: zij denkt niet christelijk en leeft niet bovennatuurlijk. De beginselen die ten grondslag liggen aan het sociale leven, de filosofie, de kunst, de economie, de mode en de zeden, zijn ofwel eenvoudig on-

christelijk, of, wat erger is, slechts christelijk in schijn.

Numeriek vormen de katholieken over de wereld wel een indrukwekkend aantal; dit blijft echter ver beneden het aantal afgescheiden christenen, en nog meer beneden dat van de heidenen. Geringer nog blijkt het aantal echte katholieken te zijn als men niet meerekent al degenen die zich enkel zo noemen omdat ze gedoopt zijn en de familietraditie dit meebrengt; degenen die niet praktizieren of enkel nog hun Pasen houden, de formalisten tenslotte, die er onbekommerd naast de praktijk der sacramenten een zondige gewoonte op na houden. De hele beschaafde wereld beschouwt het evangelie als de volmaaktste moraal-codex, maar niet als de absolute doctrine die de mens naar zijn absolute einddoel moet voeren; men gelooft in de kracht van de menselijke geest, maar men glimlacht als er spraak is van de heilige Geest. Hoeveel volkeren luisteren nog naar het woord van de Paus? Het is voor de moderne mens haast een anachronisme geworden, en het dringt tot de regeringen en volkeren enkel nog door langs de particuliere belangen om.

De vroegere middelen ontoereikend

In de Middeleeuwen zochten de denkers een toevlucht in de kloosters, omdat ze daar alleen de nodige rust vonden voor hun overpeinzingen, een uitwendige rust, ver van oorlogen en politiek, een inwendige rust, in de volmaakte harmonie van wijsbegeerte en godgeleerdheid, van wetenschap en geloof. Doch waar vroeger de abdijen en kloos-

ters de brandpunten waren van de gedachte en de monniken de leermeesters van de wereld, kunnen de kloosterlingen thans enkel nog een beperkte invloed uitoefenen op het denken. Welke de oorzaken daarvan ook mogen zijn, zeker zijn ze niet te zoeken bij de religieuzen, alsof deze tekort zouden schieten in offervaardigheid en apostolische ijver. Zelfs de door de religieuzen bestuurde colleges, al worden ze nog zo druk bezocht door de jongens uit de burgerij, zijn niet meer in staat een degelijke katholieke gewetensvorming te geven aan de leidende klassen, omdat de jongens telkens weer worden opgenomen in die verlokkelijke wereld die hun geest en hun hart afwendt van de waarheid. Men vergete bovendien niet dat er in de tweede helft van de 19e en de eerste helft van de 20e eeuw bij pozen nieuwe intellectuele kerkvervolgingen plaats hadden, ook daar waar men ze niet zou hebben verwacht. Deze vervolgingen waren niet altijd openlijk en gewelddadig, maar daarom niet minder verderfelijk. Integendeel, de vervolgingen die op bepaalde ogenblikken in sommige landen hebben gewoed, in het onderwijs en de pers, waren des te verderfelijker, naargelang ze slauer waren en geniepiger. Men denke aan de strijd op moreel gebied, die verwoestingen aanrichtte in het ontspanningsleven, de mode en de zeden, en die een goddeloze levensopvatting verspreidde, welke uit het vluchtige ogenblik het grootst mogelijk genot wil halen en geen verschil meer maakt tussen goed en kwaad. Sinds zowat 30 jaar is een geraffineerde communistische propaganda weten door te dringen in alle maatschappelijke klassen, waar ze haar materialistische en atheïstische ideeën heeft bin-

nengebracht, om aan te sturen op de omverwerping van de bestaande orde. Recente onderzoeken hebben uitgewezen dat deze propaganda niet enkel de lagere klassen en de arbeiders bewerkt, aan wie ze met succes economische voordelen voorspiegelt, maar ook de intellectuele standen, die door hun onwetendheid op religieus gebied vaak weerloos voor haar openstaan. Niet minder machtig zijn de organisaties die de Kerk belemmeren in de uitoefening van haar taak en haar alle activiteit willen ontzeggen.

Deze aanval, die zowel het praktische leven als het intellect bedreigt, werd door de kloosterorden en daarna door de congregaties beantwoord met de edelmoedige toewijding die ze aan de dag legden in allerlei werken van sociale voorzorg en hulpbetoon, en met de onuitputtelijke naastenliefde die de grote kracht is van het christendom. Alleen aan die stille heldhaftige liefde is het te danken dat, ondanks haar geestelijke verscheurdheid, de moderne beschaving toch nog langzaam en haast ongemerkt het Rijk Gods helpt vestigen. Aan deze volharding in het apostolaat, ondanks de moeilijkheden van het moderne leven, is het te danken dat de samenleving thans op velerlei gebied dichterbij het evangelie is gekomen, dan dit in andere overigens zeer christelijke perioden het geval was, vooral wat de eerbied betreft voor het menselijk leven, de normen van de rechtvaardigheid, de achting voor de priesterlijke waardigheid. Nogmaals, dat alles is te danken aan het liefderijke werk dat de Kerk door haar kloosterlingen heeft verricht. De moderne samenleving aanvaardt de praktische consequenties van het christendom, ze geniet van de

weldaden die de kloosters haar bewijzen, in hospitalen, gevangenissen, weeshuizen en verbeteringsgestichten, overal waar de leken niet meer de heldhaftigheid kunnen opbrengen om te slagen en vol te houden; maar deze samenleving verwerpt niettemin het gezag van de Kerk. Ze roept haar hulp in, zo nodig steunt ze op haar, maar zij neemt haar leergezag niet aan en houdt geen rekening met de soevereiniteit van Jezus Christus.

Italië noemt zich weliswaar katholiek, maar om het werkelijk te zijn zou het zijn sociale en juridische structuur in overeenstemming moeten brengen met de wetten van God en de leer van de Kerk; het zou vooral de zeden moeten hervormen; de kunst, de letterkunde, de filosofie zou moeten bijdragen tot de bovennatuurlijke verheffing van de mens, en de uitingen ervan, in de mate dat ze verderf brengen, zouden moeten worden verhinderd. Om ten volle katholiek te zijn, zou Italië moeten zorgen voor een christelijk onderwijs en een katholieke vorming van de jonge generaties; het zou het christelijk leven, en vooral het gezinsleven werkdadig moeten verdedigen, door de bovennatuurlijke grondslag ervan te erkennen. Van dit ideaal staan we echter nog ver af.

Conclusie: het praktisch ongeloof, de godsdienstige onverschilligheid, de onwetendheid omtrent de bovennatuurlijke roeping breidt zich meer en meer uit, tast ongemerkt het denken en het handelen aan, en ontkerstent de sociale, politieke en juridische instellingen. Daarom kunnen de volkeren van de zogenaamd beschaafde wereld niet meer, zoals in de Middeleeuwen, tot de christelijke levenspraktijk worden teruggebracht *uitsluitend* door

het geringe aantal kloosterorden, al zijn deze nog zo dapper. De verdediging van het geloof kan in onze tijd niet meer *uitsluitend* het werk zijn van de infanterie, al is deze nog zo goed georganiseerd, zoals de religieuze congregaties uit de tijd van de Renaissance en de Hervorming. Aangezien de religieuze onwetendheid steeds verder om zich heen grijpt, en het praktische atheïsme in bijna alle gezinnen en instellingen doordringt, moeten er mensen zijn die de blijde boodschap gaan brengen in elke woning, in elke school, in elke werkplaats, in alle openbare en private milieus. Er zijn missionarissen nodig die Jezus Christus gaan medelen aan al wie zijn liefde tot de mensen niet kennen, die de weg bereiden voor de priesters, opdat deze met de sacramenten ook het goddelijk leven kunnen brengen.

Het lekenapostolaat

Daarom heeft de Kerk, d.i. Jezus Christus zelf door zijn plaatsvervanger, een nieuw leger op de been gebracht, dat men de Katholieke Actie noemt. Het wordt gevormd door de lekenapostelen, die strijden aan de zijde van de hiërarchie, in de kracht van haar werking en in het licht van haar leer. Elke bisschop, elke priester heeft naast zich jongens en meisjes, mannen en vrouwen, uit alle standen, die ofwel door gebed en versterving, ofwel intellectueel en financieel, bijdragen tot de verdediging van de ene, heilige, katholieke en apostolische Kerk van Jezus Christus. Alle katholieken worden opgeroepen, nu het gaat om de uiterste verdediging

van een ideaal, om met de wapenen van geloof en liefde de wereld te brengen tot de erkenning van Christus' koningschap. Dat is de taak van de Katholieke Actie, een taak die maar door weinigen in haar volle draagwijdte wordt begrepen.

In 1789 werden de rechten van de mens geproclameerd; nu is het de tijd om de rechten van Christus te erkennen en af te kondigen. En zoals de vervreemding van Christus bij de leken begon, door het laïcistische denken van de Renaissance, de salons van de Aufklärung en de moderne universiteiten, zo moet ook de terugkeer naar Hem uitgaan van de leken. Zoals in vroegere eeuwen de religieuzen de Kerk hebben verdedigd, zo moeten zij het thans doen; doch hun specifieke taak bestaat erin de wereld te bevechten, op die terreinen waar deze de Kerk aanvalt; het terrein van de gedachten en dat van de sociale actie. Wij moeten dus het geestesleven en het sociale leven aanpakken, willen we niet bouwen op zand.

Zolang immers de godsdienst beschouwd wordt als een soort van hogere mythologie of van lagere filosofie, goed voor kinderen, zwakkelingen en gevoelsmensen, zal de openbare eredienst nooit een diepe en oprechte hulde aan God kunnen brengen. Zolang het denken niet terugkeert tot zijn middelpunt, het Woord, kan er geen spraak zijn van een christelijke beschaving en nog minder van Christus' koningschap. Voor de intellectuele wederopbouw, die reeds aan het einde van de vorige eeuw dringend werd, stichtte de Kerk weer universiteiten, en bracht ze de verschillende sectoren van haar onderwijs weer tot bloei, welke ze in de 19e en het begin van de 20e eeuw in de meeste landen

had opgericht, om de toekomstige politici, leraren, vaklieden en technici op te leiden tot overtuigde zonen van de Kerk.

De intellectuele wederopbouw moet echter ook zijn weerslag hebben op sociaal gebied, zodat de Kerk de door haar vijanden omvergeworpen orde kan herstellen, en aldus weer vrede brengen onder de volkeren en de sociale klassen. De miskennis van Christus' geestelijke soevereiniteit over de naties heeft geleid tot oorlog, vernieling, haat en geestesverwarring. Daarom is er geen andere weg om de internationale orde te herstellen dan die welke Pius XII in zijn radio-boodschappen heeft aangewezen. De sociale conflicten hebben zich toegepitst, de economische crisis werkt ophitsend op de misdeelden, die steeds luider aanspraak maken op hun recht, terwijl de rijkbedeelden hardnekkig van hun overvloed willen blijven genieten.

Voor de redding van de wereld wordt de samenwerking vereist van alle mensen van goede wil, en de inzet van alle krachten gevorderd van de instellingen die door of namens de Kerk werden gesticht. Wil echter deze actie slagen, dan moet het volk voorbereid en bewerkt worden door een milieu-werking die haar licht en haar kracht ontleent aan de leer die zich vanuit de universiteiten verspreidt langs het middelbaar en technisch onderwijs.

Dit zijn dus de apostolaatsvormen die de moderne wereld moeten redden: de Katholieke Actie, de culturele en caritatieve werken, de universiteiten en de onderwijsinstellingen, en alle ondernemingen die, door de zorg van de geestelijkheid, de mensen

willen terugbrenen tot de kennis en de beoefening van het christelijke leven.

Op wie zal men mogen rekenen voor al dit werk? Waar zal men mensen vinden die in de scholen en in de werkplaatsen, overal waar iemand honger heeft naar het bovennatuurlijk leven, belangeloos en vrij het woord zullen weten te spreken waaraan die zielen behoefte hebben, en die hen, door het voorbeeld van hun leven en door persoonlijk contact, zullen terugbrengen tot God? Dat is de taak van leken die, zonder hun familie en het sociale milieu of het beroep waarin God hen heeft geplaatst te verlaten, volledig in dienst staan van de Kerk, zich geheel toewijden aan God en tot alle offers bereid zijn. Zowel op het domein van de ideeën als van de actie moeten er mensen zijn die zich toeleggen op het apostolaat met de vurigheid en de offerzin van een religieus, en wier ideaal niets minder is dan de christelijke volmaaktheid in armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid.

Daartoe zijn er groeperingen nodig waarvan de leden bezielde zijn met de offergeest van de kloosterorden, met de tuchtvolle dadendrang van de congregaties, maar ook met de soepelheid, de bewegingsvrijheid, de doordachtheid, de technische en culturele bekwaamheid, die door onze tijd worden gevorderd. Zo zullen ze aan lekenapostolaat doen, midden in het volle leven, vrij van kloostermuren en uniform, dat onderscheidingsteken dat tevens isoleert. Ze zullen de reeds bestaande orden en congregaties aanvullen, om door te dringen in de meest verborgen schuilhoeken van de moderne ziel, welke voor de kloosterlingen enkel nog toegankelijk zijn door het gebed.

Een droom?

Misschien zal men opwerpen dat dit alles wel erg mooi is, maar tenslotte niet veel meer dan een droom! We dienen inderdaad de moeilijkheden die gepaard gaan met de verwezenlijking van dit plan onder de ogen te zien. Wat we ons voorstellen is, dat er mannen en vrouwen worden gevonden die, zonder klooster, zonder uniform en zonder communiteitsleven, in hun familie en in hun sociaal milieu volledig in dienst staan van de Kerk.

Familie en sociaal milieu kunnen immers, in plaats van een steun, een pijniging worden, wanneer het ideaal waarvoor deze mensen willen leven hen geestelijk gaat vervreemden van hun dierbaren, en de ontzeggingen die dit meebrengt de minachting zullen uitlokken van hen die het geheim niet vermoeden van hun toewijding aan God.

Zij zullen moeten leven in de wereld, te midden van alles wat begerenswaardig is: gezin, zelfgekozen arbeid, rechtmatige rijkdom, moeizaam veroverde positie, terwijl zijzelf niets mogen doen noch nastreven tot eigen voordeel. Ze zullen zich te weer moeten stellen tegen hun driften en de verleidelijkheden van de wereld, met als enige steun en kracht in deze strijd hun roeping tot het apostolaat. Zo staan ze alleen te midden van de gevaren der wereld, en vaak alléén ook in het werk, daar elk van hen voor een taak is geplaatst die hij door eigen ondernemingsgeest en eigen krachten tot haar maximale ontwikkeling moet opvoeren. Hij draagt des te groter verantwoordelijkheid, naargelang hij meer alleen staat, vrij van alle toezicht. Hij staat alleen voor de hem toevertrouwde taak, zonder de

steun en de aanvulling van een gemeenschap. Het is duidelijk dat een nagenoeg ongecontroleerde vrijheid een volmaakte zelfbeheersing vraagt, een meer dan gewone deugd, en een onkreukbare trouw aan het ideaal.

Een religieus heeft nog de schutsmuur van zijn kloosterregels, en kan desnoods tot lauwheid vervallen zonder helemal te bezwijken, hij kan zich tevredenstellen met het onderhouden van de letter en het op een accoordje gooien met de geest van zijn instituut, zonder al te zeer in het oog te lopen en zichzelf en de anderen te schaden. Maar een alleenstaand apostel in de wereld, die niet, op elk ogenblik, alles over heeft voor zijn werk, die niet zijn gebed en zijn arbeid, zijn denken en doen, zijn studies, zijn technische bekwaamheid en zijn levend woord inzet voor zijn apostolaat, pleegt veraad aan zijn ideaal en is een vaandvluchtige, die de massa van de wereldlingen gaat versterken. In het klooster kan het soms gebeuren dat leden die enkel nog de naam en het kleed van de religieus dragen, standhouden en mettertijd ook, uit kracht van die naam en dat kleed, tot inkeer komen en hun vroegere vurigheid hervinden; maar hoe kunnen mannen en vrouwen die aan God zijn toegewijd, zo niet door een eeuwige dan toch door een blijvende band, en die de naam en het herkenningsteken van hun toewijding enkel dragen in het hart, midden in de wereld een ongerepte trouw bewaren aan het geheim van hun Godgewijheid en hun dienst van de Kerk? Het is een feit dat de verantwoordelijkheid die deze mensen tegenover God, de Kerk en hun geweten op zich laden, een vrijgekozen, maar gestadige trouw van hen vergt;

hun gehoorzaamheid aan de regel en aan de statuten, zonder de voortdurende controle van een overste, veronderstelt een beproefde zielekracht; het feit dat zij in alle omstandigheden de beste oplossing moeten vinden, zonder aangemoedigd of gedekt te zijn door het woord van de overste, vordert zulk een beslistheid, doorzicht en toeleg, dat men geneigd is deze overigens mooie levensvorm te verwijzen naar het rijk der fantasie.

Toch werkelijkheid

Dit verheven ideaal, dat haast een utopie leek, heeft vaste vormen aangenomen, dank zij een vooruitstrevend document, dat Pius XII op 2 februari 1947 heeft gepubliceerd met de kennelijke bezorgdheid van de herder voor de noden van de zielen en van het apostolaat. Ik bedoel de Apostolische Constitutie *Provida Mater*, waardoor een nieuwe canonieke « staat van volmaaktheid » in de Kerk wordt opgericht. De groeperingen waarin deze nieuwe staat van volmaaktheid wordt beleefd worden door de Constitutie Seculiere Instituten genoemd; een toegevoegde *Lex peculiaris* (speciale wetgeving) bevat nadere bepalingen omtrent het eigen karakter van deze Instituten en enkele richtlijnen voor hun vorming en oprichting. Het is niet mijn bedoeling een juridische uiteenzetting te geven van deze Constitutie en van de andere pauselijke documenten die ik nog zal citeren; ik wil enkel aantonen dat de Kerk, door deze nieuwe vorm van volmaaktheidsstreven in het leven te roepen, een ascetische leidraad heeft aangegeven voor de

opleiding van hen die zich volledig aan God toewijden met het vaste voornemen om in de wereld aan apostolaat te doen.

Kenmerken van de Seculiere Instituten

De Seculiere Instituten bieden een prachtig voorbeeld van de tweeledige grootheid: innerlijk leven en apostolaat, want ze werden door Pius XII ontworpen en verwezenlijkt als organismen waarin het apostolaat het voorwerp is en de uitdrukking van een totale toewijding aan God, welke de kern van het religieuze leven uitmaakt.

Volgens de *Lex peculiaris* zijn de Seculiere Instituten: groeperingen, voor clerici en leken, waarvan de leden de christelijke volmaaktheid nastreven, door zich te verplichten tot de beleving van de drie evangelische raden, en door zich blijvend te wijden aan het apostolaat, zonder dat daartoe van hen een leven in gemeenschap wordt gevraagd. Krachtens de pauselijke documenten krijgen deze instituten officieel hun plaats toegewezen in de Kerk.

Dat Pius XII door de Constitutie *Provida Mater* in een langgevoelde behoefte heeft voorzien blijkt ook nog uit een ander document, dat hij kort daarna, op 12 maart 1948, liet verschijnen. In het Motu proprio *Primo feliciter* gaat hij uit van de vaststelling dat velen in de wereld naar de heiligheid verlangen en vol vreugde zich aan God toewijden in de nieuwe Seculiere Instituten, en hij dankt de goddelijke Goedheid voor dit nieuwe keurkorps,

dat het leger van hen die in de wereld de evangelische raden beoefenen, is komen versterken, en voor de machtige hulp die aldus op providentiële wijze aan het katholieke apostolaat wordt verleend. Vervolgens geeft het Motu proprio enkele belangrijke richtlijnen opdat «al deze Instituten, die overal ter wereld zijn ontstaan, zich doelmatig kunnen richten naar de voorschriften van de apostolische constitutie *Provida Mater*» en opdat «ze de overvloedige vruchten van heiligheid voortbrengen die van hen worden verwacht, en stevig en met beleid worden georganiseerd, om opgewassen te zijn tegen de strijd voor de Heer». Het belangrijkste is echter de leer over de hoofdkenmerken van de Seculiere Instituten. Volgens de heilige Vader zijn het de volgende:

1) Een allereerste vereiste is de *volledige beleving van de christelijke volmaaktheid*, door het onderhouden van de drie evangelische raden — armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid — en het zich volledig en blijvend verbinden tot het apostolaat in de wereld. Tot deze staat van volmaaktheid treedt men toe door een opname, van blijvende aard en met wederzijdse verbintenis, in een instituut met hiërarchische organisatie en een publiekrechtelijke positie onder de bevoegdheid van de Heilige Stoel of van de Bisschop.

2) Kenmerkend vervolgens voor deze Instituten is het *seculier karakter*, doordat de leden in de wereld blijven, geen uniform dragen, geen communiteitsleven hebben, en de Instituten geen uitsluitend eigen activiteit bezitten waardoor ze van an-

dere Instituten specifiek zouden verschillen ⁽¹⁾. Men note dat de leden van de Seculiere Instituten in de wereld blijven niet omdat dit hun meer bevalt of beter gelegen komt, maar omdat dit de voor hen weggelegde levenswijze is. Het seculier karakter geeft aan de Instituten een zo geheel eigen geest dat de kerkelijke wetgeving omtrent het kloosterleven niet op hen mag worden toegepast. De pauselijke documenten laten op dit punt aan duidelijkheid niets te wensen over.

3) Een ander belangrijk element is het *apostolisch leven* van de leden. Enkele aanhalingen uit het *Motu proprio* mogen dit toelichten. «Heel het leven van de leden der Seculiere Instituten, dat door de beleving van de volmaaktheid aan God is toegewijd, moet in dienst staan van het apostolaat; dit apostolaat zullen zij steeds door een zuivere bedoeling, een innige vereniging met God en een edelmoedige zelfverloochening op zulk een bovennatuurlijke wijze uitoefenen, dat de inwendige bezieling er niet enkel in uitstraalt maar er ook onophoudelijk door wordt gevoed en vernieuwd.» De aard van dit apostolaat wordt bepaald door het feit dat de leden van de Seculiere Instituten geen communiteitsleven en geen uniform hebben, en in de wereld blijven. Het *Motu proprio* legt er namelijk de nadruk op dat ze aan apostolaat moeten doen niet enkel *in de wereld*, maar ook met de middelen *van de wereld*. Gelegenheid voor apostolisch

1) Pater Gemelli is voorstander van de opvatting dat de Seculiere Instituten zich niet mogen verenigen door zich te specialiseren in één bepaalde apostolaatsvorm, maar dat ze hun leden zoveel mogelijk apostel moeten laten zijn in hun eigen milieu en beroepsleven.

werk zullen ze dus vinden in de uitoefening van hun beroep, in de verscheidene sociale activiteiten, en in de vormen, plaatsen en omstandigheden waarin deze activiteiten worden ontplooid. Kortom, al wat «wereldlijk» is kan een gelegenheid worden tot apostolaat.

4) Tenslotte zij er nogmaals op gewezen dat deze kenmerken van de Seculiere Instituten *ten nauwste verbonden* zijn met, en *essentieel afhankelijk* van de volledige beleving van de christelijke volmaaktheid.

Vijf criteria

Het is goed deze wezenskenmerken toe te lichten aan de hand van de Instructie *Cum Sanctissimus Dominus*, gepubliceerd door de Congregatie der Religieuzen, aan wier toezicht deze Instituten, als staat van volmaaktheid, zijn onderworpen. Om uit te maken of men werkelijk met een Seculier Instituut te doen heeft, zegt de Instructie, moet men de volgende criteria nagaan:

a) Buiten de oefeningen van godsvrucht en zelfverloochening, zonder welke het volmaaktheidsstreven een illusie zou zijn, moeten de leden metterdaad de drie evangelische raden beleven in één van de door de apostolische constitutie erkende vormen, nl. de gelofte, de eed of de belofte. Zodat ze zich dus binden niet alleen door de band van de zuiverheid, maar ook door andere banden: ze nemen de verplichting op zich een leven van armoede te leiden, in de mate dat hun leven in de wereld, hun aardse bezigheden en hun beroep dit toelaten, en een leven van gehoorzaamheid door zich te on-

derwerpen aan de leiding van hun oversten, die toezicht houden over hun activiteit.

b) De band die het Instituut en de leden onder elkaar verbindt moet zijn «*blijvend, wederkerig en volledig*», zodat de leden zich geheel aan het Instituut wegschenken en dit laatste «in staat is of weldra in staat hoopt te zijn voor de leden te zorgen en juridisch borg staan». Wat dus de armoede betreft, mogen de leden hun bezit en de vrucht van hun arbeid behouden, maar in het gebruik ervan zijn zij afhankelijk van hun oversten. Zij dragen anderzijds het hunne bij tot het leven van het Instituut, dat op zijn beurt het levensonderhoud van zijn leden moet verzekeren, niet door er zelf voor te zorgen, maar door er voor te waken dat de nodige inkomsten voor hun onderhoud en het ophouden van hun sociale rang niet ontbreken. Men vergeet evenwel niet dat het offer de beste wijze is om Jezus Christus lief te hebben ; vanaf Bethlehem tot op Calvarië, vanaf zijn tijdelijk leven tot aan zijn leven in de Eucharistie, heeft Christus ons het voorbeeld gegeven van een oneindige liefde, die haar enige uitdrukking vond in het offer. En daarom is de armoede een offer ; het stille en volgehouden offer moet immers de *forma cordis* en de *forma amoris* zijn van degenen die God willen liefhebben en dienen. Zonder offer werkt men niet voor de glorie van God, en redt men geen mensen uit het kwaad. Een houding van zelfverloochening is trouwens onontbeerlijk als men aan de hinderlagen van de wereld wil ontkomen. En daarom moet het offer van de armoede worden aangevuld door de niet minder doeltreffende band van het offer der gehoorzaamheid. Op grond hiervan zullen de

oversten moeten kunnen rekenen op de volledige beschikbaarheid van de leden in de dienst van het Instituut en van zijn werken, met de nodige aandacht evenwel voor de verplichtingen die deze hebben tegenover hun sociaal milieu, hun familie en hun beroep. De leden van de Seculiere Instituten zullen inwendig het strenge leven leiden van de religieuzen, die hun wil gelijkvormig maken aan die van hun oversten. Zij hebben deze gehoorzaamheid trouwens heel bijzonder nodig, omdat hun volmaaktheidsstreven voortdurend wordt bedreigd en belemmerd door hun contact met het al te verleidelijke leven.

c) Om de stabiliteit en de hechtheid van het Instituut, de vorming van de leden en de bescherming van zieken en ouden van dagen tegen gebeurlijke moeilijkheden te verzekeren, moeten de Instituten huizen tot hun beschikking hebben, met dien verstande dat het leven in gemeenschap uitgesloten blijft.

d) Vermeden moet ook worden al wat niet strookt met het wezen van een Seculier Instituut : een kleding die afwijkt van die in de wereld, het leven in gemeenschap naar de wijze der religieuzen.

e) Het innerlijk leven van de leden moet naar buiten treden in apostolaat. Een doeltreffend apostolaat echter moet worden beheerst door een leidende en centrale gedachte, die behalve een persoonlijke voorbereiding of aanleg ook een religieuze voorbereiding vereist. Wie studeert, schrijft, onderwijst, spreekt of handenarbeid verricht, moet zich door de volgende centrale gedachte laten leiden : in de filosofie, de wetenschap, de kunst, in de

uitoefening van zijn beroep of in het verrichten van handenarbeid, kortom, in elke vorm van activiteit, moet hij de eigen wijze ontdekken om Jezus Christus en de Kerk te dienen : hij zal zich op zijn werk toeleegen, niet enkel om de innerlijke intellectuele of sociale waarde ervan, maar ook als middel om de afgedwaalden weer tot Christus te brengen en de getrouwen nog nauwer met Hem te verenigen. Hij moet de christelijke principes die aan zijn werk ten grondslag liggen leren kennen, en deze toepassen in zijn dagelijkse omgang met de mensen, om Christus te doen kennen en de liefde voor het rijk Gods te verspreiden. Hij moet vooral zijn gebed en zijn lijden opdragen, omdat daarvan uiteindelijk de vrucht van zijn apostolaat afhangt. St.-Franciscus beweerde dat niet de wetenschap en de geleerden de wereld bekeren, maar wel het gebed en het offer van de deemoedigen.

*Geen vrome vereniging en ook geen gewone
Katholieke Actie*

Ik ga niet in op de talrijke juridische kwesties die naar aanleiding van de pauselijke documenten kunnen worden opgeworpen, zoals het probleem van het al of niet publieke karakter der geloften. Ik wil er wel op wijzen dat, hoewel hun leden in de wereld blijven, de Seculiere Instituten toch gerekend moeten worden onder de juridisch opgerichte en officieel erkende staten van volmaaktheid, op grond van hun volledige toewijding aan God en de zielen, en van hun inwendige hiërarchische inrichting.

Ook vestig ik de aandacht op het verschil dat er bestaat tussen de Seculiere Instituten en de verenigingen van gelovigen, omdat dit ons een beter begrip geeft van de eigen spiritualiteit die aan deze Instituten ten grondslag moet liggen.

In de vrome verenigingen wordt niet de volledige toewijding aan God vereist welke het kenmerk is van de Seculiere Instituten. Hun doel is beperkt tot een of ander aspect van het christelijk leven, overeenkomstig de bepaling van can. 707. Wat de Katholieke Actie betreft, deze heeft in het kerkelijk wetboek nog geen duidelijk omlijnde plaats, daar ze verschilt van het soort verenigingen dat beschreven wordt in can. 700-725 ; ze beantwoordt evenmin aan de definitie van een Seculier Instituut : de leden hebben niet de verplichting de evangelische raden te onderhouden, en er is geen blijvende en wederzijdse band tussen de leiding en de leden.

De Instructio merkt op dat de volledige toewijding aan de volmaaktheid en aan het apostolaat voor de leden der Seculiere Instituten heel wat ernstiger verplichtingen meebrengt dan die welke aan de lekenverenigingen, hetzij Katholieke Actie of een andere godsdienstige groepering, worden opgelegd.

*De eigen volmaaktheidsleer der
Seculiere Instituten*

Het is dus duidelijk dat de leden van de Seculiere Instituten met een zuivere bedoeling en met een edelmoedige zelfverloochening de liefde voor

de zielen moeten ontwikkelen, zodat daardoor niet alleen hun innerlijk leven wordt bevorderd, maar ook hun apostolaatsijver gevoed en vernieuwd.

Het apostolaat is voor hen dus niet zozeer een aanleiding om zich aan God toe te wijden, als wel een blijvende en algehele verbintenis, die voortvloeit uit hun toewijding aan God. Voor een juist begrip van het wezen der Seculiere Instituten mag men niet uit het oog verliezen dat, volgens een boven aangehaalde uitspraak van het pauselijk document, de leden hun apostolaat uitoefenen in en door de wereld, d.w.z. dat ze zich bedienen van de levensvormen die eigen zijn aan het leven in de wereld.

Zeër juist schrijft Pater Bergh S. J. hieromtrent : «Deze tekst mag o.i. worden beschouwd als de «Regel» van de Seculiere Instituten, in de betekenis die men vroeger aan dat woord gaf om de grote beginselen en de hoofdlijnen van de juridische structuur der kloosterorden aan te duiden. Van de leden der Seculiere Instituten wordt gevraagd : 1) een apostolaat dat voortvloeit uit een voortdurend ascetisch streven ; 2) een ijver die zich genoodzaakt voelt zijn krachten te gaan putten uit een volledige toewijding aan God, om zich in het veelvormige leven met zijn verscheidenheid van situaties te uiten ; 3) een apostolaat dat in nauwe afhankelijkheid blijft van de oversten, om aldus de ziel van zichzelf los te maken en te brengen tot een steeds grotere vereniging met de Schepper en Verlosser» ¹⁾).

1) *Nouvelle Revue Théologique*, 1948, blz. 1056.

Dit kan volstaan om aan te tonen dat hier een hele volmaaktheidsleer wordt geschetst, die door de pogingen van de verschillende Seculiere Instituten in de practijk moet worden omgezet. Naar de inhoud hoeft er niets in de traditionele ascetische leer van de Kerk te worden vernieuwd, en het is ook helemaal niet de bedoeling aan de eeuwenlange ervaring van de heiligen en de kerkleraren te twijfelen of te tornen. Wat men thans verlangt is een nieuwe vorm waarin het door het *Motu proprio* voorgehouden program, nl. de volledige toewijding in de wereld aan God en de zielen, praktisch kan worden beleefd.

Het apostolaat van de leden der Seculiere Instituten

Laten we tenslotte nagaan welke de waarde is, de kracht en de reikwijdte van het apostolaat in de Seculiere Instituten. Het belang hiervan wordt duidelijk, in het licht van een terloopse, maar niet geheel onbelangrijke beschouwing. Het aantal katholieken, dat streeft naar de heiligheid, en naar een volmaaktheid die geheel het dagelijks leven omvat, is in onze tijd wellicht groter dan anders. Bij de leden echter van de Seculiere Instituten krijgt dit lofwaardige streven een bijzondere betekenis : het beroep of het vak, de sociale rang en het milieu zijn voor hen wat de heilige Benedictus noemt de «instrumenten der goede werken», of zoals wij zouden zeggen : gelegenheden tot apostolaat.

Er is evenwel een gevaar dat men het belang van deze taak overschat. Men spreekt tegenvoor-

dig veel, in bepaalde kringen vooral en in bepaalde landen, van «spiritualité apostolique», «spiritualité missionnaire» en dergelijke. Deze uitdrukkingen gaan uit van de opvatting dat de spiritualiteit gelegen is of gelegen kan zijn in de actie. En dat is ook zo. Maar laten we goed uit elkaar houden wat de spiritualiteit, of beter gezegd het inwendig leven, is en van ons vereist, en wat het apostolaat van ons vereist. De pauselijke documenten geven als eerste hoofdkenmerk van de Seculiere Instituten aan : het leven in een staat van volmaaktheid, als concrete verwezenlijking van de toewijding aan God. De zielenijver, het apostolaat en de beoefening ervan in verscheidene vormen en richtingen zijn de vrucht van een intens inwendig leven, maar dan ook alleen maar de vrucht. Terecht schrijft Pater Plé O. P. dat bovenvermelde uitdrukkingen, die tegenwoordig zoveel opgang maken, aanleiding kunnen geven tot misverstand ¹⁾). Het scheppen van een spiritualiteit staat gelijk met het opbouwen van een begripelijk systeem, maar bevordert nog niet onmiddellijk de ontwikkeling van het innerlijk leven. Een spiritualiteit is niet een pasklaar geheel dat zomaar op een volgroeid organisme wordt geplakt ; ze moet de vrucht zijn van een harmonische groei, en geleidelijk haar definitieve vorm krijgen volgens de wisselende behoeften van het leven. Zelfs, beweert Pater Plé, is elke poging om a priori een spiritualiteit op te bouwen uiteraard separatistisch ; de aandacht gaat immers vooral uit naar de details, zodat men gemakkelijk in een «esprit de chapelle» kan vervallen.

1) *La Vie spirituelle*, februari 1948, blz. 199.

Men vermijde dus deze uitdrukkingen en sprekender liever van de geest waarin de apostel moet werken, een geest die hem ook wel de weg zal wijzen naar de actie, maar die vooral de bron zal zijn van zijn heiliging. Zo moeten wij, in plaats van te spreken over een spiritualiteit van de Seculiere Instituten, veeleer zoeken naar de bron van die spiritualiteit.

In welke geest zal dan een lid van een Seculier Instituut aan apostolaat doen ? Laten we nogmaals Pius XII aan het woord in zijn reeds vroeger aangehaalde zinnen, die ik echter altijd graag weer herhaal. Dit apostolaat moet worden uitgeoefend *in saeculo sed veluti ex saeculo*, d.w.z. in die wereld welke de Paus «smaakloos en duister» noemt, en waartoe de leden van de Seculiere Instituten «niet behoren, maar waarin ze toch door een goddelijke beschikking moeten blijven.» En zij moeten erin blijven om er «het nimmer ontbrekende zout te zijn, dat zijn smaak niet verliest» ; om er het licht te zijn «dat midden in de duisternis van de wereld schijnt en niet uitdooft ; de bescheiden maar krachtige zuurdesem, die overal en altijd werkzaam, onder alle maatschappelijke klassen van laag tot hoog wordt gemengd, om ze elk en alle, door woord, voorbeeld en alle andere middelen, te bereiken en te doordringen».

Kortom, Pius XII richt een uitnodiging tot alle edelmoedige zielen, een uitnodiging die misschien bevreemdend lijkt als men weet hoe bezorgd de Kerk is om de kloosterroepingen te bevorderen. Pius XII richt zich tot hen die bijzonder dapper zijn en verlangend naar een actueel apostolaat in de samenleving waarin God hen liet geboren worden

en leven, om hun te vragen of ze het offer niet willen brengen in de wereld te blijven, met aanvaarding van al wat er geoorloofd is, om de zielen te leiden tot de kennis van het rijk van Jezus Christus. Om dit gedurfde plan ten uitvoer te brengen wijst de Heilige Vader hen op de Seculiere Instituten, die berusten op twee pijlers: het volmaaktheidsstreven en het apostolaat. Het eerste is vereist om te komen tot de gelijkvormigheid en de vereniging met Christus, welke het ideaal is van elkeen die Jezus Christus waarlijk liefheeft. Deze liefde stelt zich tot levensdoel de navolging van de Heer, door een leven van arbeid en ontzegging. Omdat dit hun roeping is, streven de leden van de Seculiere Instituten met hart en ziel naar de volmaaktheid langs de weg van de drie evangelische raden: armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid.

Op de tweede plaats (ik zeg tweede, omdat de mens nu eenmaal een orde moet volgen als hij zijn gedachten onder woorden brengt) moeten zij, terwille van hun zeer bijzondere roeping, zich toelagen op het apostolaat, dat hun dierbaar moet zijn als de bestemming en de zin van hun leven. Het apostolaat zal voor hen een middel zijn om hun liefde tot Jezus Christus te bewijzen, door hun bescheiden maar trouwe medewerking met de kerkelijke hiërarchie aan de uitbreiding van het Rijk Gods.

Zich heiligen in het volmaaktheidsstreven, en aan apostolaat doen om anderen tot de heiligheid te brengen: dat is het doel dat de leden van de Seculiere Instituten moeten nastreven.

Het zal niet overbodig zijn even het belang te

onderstrepen van het apostolaatswerk voor de leden van de Seculiere Instituten. Aangezien de intensiteit en de frequentie van de liefdedaden ons geschikt maken om van God een groter heiligheid te verkrijgen, is het apostolaat het beste middel om tot de heiligheid te geraken, leert ons de heilige Thomas. De apostel is door Christus gekozen en gezonden om aan de wereld het heilsmysterie en het heilsplan van God over de mensen bekend te maken. De apostel moet dan ook dit goddelijk heilsplan kennen; zijn geloof leert hem welke de grote lijnen, de kern en het doel ervan zijn; zijn verstand, verlicht door het geloof en de gaven van de heilige Geest, geeft hem op elk ogenblik in welke weg hij volgen, welke middelen hij gebruiken, welke woorden hij spreken en welke daden hij verrichten moet; de priester-zieleleider moet de apostel wijzen welke zijn weg van versterving is. De apostel moet dus zijn cultuur en zijn sociale en technische voorbereiding benutten om de wereld waarin hij leeft en de mensen tot wie hij gezonden is te leren kennen; niet als een waarnemer, die zich aan de belangen en de noden van de mensen niet gelegen laat zijn, maar als een die hun lijden en hun hunkering aanvoelt en meeleeft, die de diepere oorzaken van hun nood tracht te begrijpen, om hun te leren hoe ze zich opwaarts zullen stuwten. Een lid van de Seculiere Instituten beleeft ten volle de mooie leus van Elisabeth Leseur: *s'élever pour élever*, zich opwaarts stuwten om anderen opwaarts te stuwten. Als mens onder de mensen, als arm schepsel onder lotgenoten, zal hij niet enkel zichzelf bestuderen, maar ook de werking en de tekenen van de genade leren verstaan. Door zijn

leven, woorden en daden zal hij zijn broeders laten zien hoe zegenrijk het is God en zijn Kerk te beminnen en te dienen. De apostel spreekt niet alleen over wat hij geleerd heeft, maar over wat hij ervaart; de anderen moeten zien hoe zijn geloof genadewerk, en zijn Godsovergave vrucht is van het kennen van de Vader die in de hemelen is. Dan wordt zijn woord Gods woord, maar de plicht om drager te zijn van het woord Gods is tevens voor de apostel zelf een dwingende eis tot heiligheid. De apostel wordt medearbeider Gods, op voorwaarde dat hij levendig gelooft dat het God is die in hem werkt, dat hij, naar het woord van de Schrift, Gods werktuig is (Hand. 9.15), en dat hij daarom, op straffe van onbruikbaarheid, zich gewillig moet laten hanteren door de goddelijke Werkman. Elke «instrumentele oorzaak» zeggen de godgeleerden, moet haar eigen oorzakelijkheid uitoefenen, omdat zij drager is van de werking van de hoofdoorzaak. Opdat God zou kunnen handelen door de apostel moet diens menselijke activiteit van die aard zijn dat God ze, verheven tot zijn peil, een goddelijk effect kan laten uitwerken.

De leden van de Seculiere Instituten bieden ons dus het type van de christenapostel in de moderne wereld. Kantoor, beroepsleven, studie, handenarbeid, iedere voor de samenleving nuttige activiteit is voor hem een welkom apostolaatsterrein, terwijl de onafgebroken vereniging met God, door het inwendig leven verzekerd, *zijn* klooster is, waar hij na de vermoënis van het apostolaat verse krachten kan gaan opdoen.

Als het waar is dat zij zich vergissen die menen dat de actie volstaat om het inwendig leven te

voeden, als het waar is dat men, om aan anderen te geven, eerst zelf moet bezitten, naar het strenge woord van Jezus tot wie zijn leerling wil zijn: «Wie heeft, hem zal gegeven worden; en wie niet heeft, hem zal ook nog ontnomen worden wat hij meent te bezitten» (Luk. 8.18), dan mogen we de Seculiere Instituten een geslaagde verwezenlijking noemen van het ideaal dat inwendige volmaaktheid en apostolaatsactiviteit zoekt te verenigen.

Het was waarlijk een ingeving van de Heilige Geest, die onophoudelijk het aanschijn der aarde vernieuwt, toen Pius XII zijn oproep richtte tot al wie leeft «in deze smaakloze en duistere wereld, zonder er toe te behoren», om zich te groeperen in de Seculiere Instituten en aldus de zuurdesem te worden in de wereld.

Ook zij die niet de genade krijgen om tot dit nieuwe keurkorps toe te treden moeten zich verheugen om deze nieuwe uiting van de werking van de Heilige Geest, en overeenkomstig de dringende uitnodiging van Pius XII deze moderne apostelen terzijde staan, opdat de vruchten van heiligheid overvloedig mogen wezen, en opdat ze «opgewassen mogen zijn tegen de strijd voor de Heer».

BIBLIOGRAFIE

Over de Seculiere Instituten kan men volgende werken of artikelen raadplegen :

J. BEYER S. J., *De Seculiere Instituten*, Desclée De Brouwer, Brugge — Amsterdam, 1954, 414 blz. Een omvangrijke historische studie over de ontwikkeling dezer Instituten, een theologische uiteenzetting over de evangelische raden en een uitgebreid commentaar op de canonieke wetgeving voor deze nieuwe vorm van volmaaktheidsleven.

Dr. H. URS von BALTHAZAR geeft nauwkeurig de plaats aan die de Seculiere Instituten in de evolutie van het kerkelijk-religieuze leven innemen, en wijst op de actualiteit van deze apostolaatsvorm in zijn boekje «Die Laienorden», waarvan een Nederlandse vertaling verschenen is in de Logos-reeks onder de titel *Zal de leek de Kerk redden?*, Sheed and Ward, 1950, 96 blz.

Een gehele aflevering van *Katholiek Archief* (1954, nr. 9-11) werd gewijd aan een overzicht van de Seculiere Instituten door Pater Dr. OPTATUS O. F. M. Men vindt er ook een uitvoerige bibliografie. Deze aflevering is afzonderlijk verkrijgbaar.

Kan. Ar. VANDENBUNDER liet in *Collationes Brugenses*, het theologisch tijdschrift van de clerus van het bisdom Brugge, drie bijdragen verschijnen over *De Seculiere Instituten* (1953, blz. 209, 397 ; 1954, blz. 466).

Van het *Tijdschrift voor geestelijk leven* verscheen onder leiding van Pater H. Schillebeeckx O. P.

een speciaal nummer over de evangelische raden (sept.-oct. 1953), waaruit we volgende bijdragen vermelden :

L. C. ANDERSON O.P., *Evangelische raden, professie, geloften.*

P. HUIZING S. J., *De betekenis van de staten van volmaaktheid.*

K. RAHNER S.J., *De theologische zin van de ont-hechting door de praktijk van de evangelische ra-den.*